

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

פרשת עקב תשפ"ו

העלון השבועי

מאמר השבוע

הרב אברהם רחמים

קשה זה לא רע

אלא שאחר משפט שכזה האומר שגם למי שמאמין מותר לבכות ולהצטער על האובדן שלו, עלינו להבין מה ההבדל בין המאמין למי שאינו כזה - הרי שניהם בוכים על הצער שלהם!

והתשובה היא: כי ההבדל בין השניים ניכר ונבדל בשניים: א. בזמן הבכי והצער. ב. בהרגשה העומדת מאחורי הבכי והכאב.

ביאור: כאשר אדם חווה אובדן או קיבל מכה בגופו, הכאב מתחלק לעצם המכה שקיבל או תחושת ההפסד מעצם האבדה שנחסרה ממנו. ובנוסף, ישנה תחושה פנימית של סבל מעצם המקרה האדם חש במה שעובר עליו רק חסרון, רע מוחלט ללא תכלית.

מעתה, ההבדל בין המאמין לשאינו מאמין הינו כך: יהודי מאמין, יודע שהכל לטובה, הוא מאמין שהייסורים שלו כולם באו לתכלית חיובית. לכן הכאב שלו נובע רק מהחלק הראשון - הצער והכאב על האובדן עצמו. אולם, את הצער הנובע מן התחושה שנעשה לו עוול הוא מרגיש פחות, משום שהוא יודע שהסבל שלו אינו לחינם, אלא הינו אמצעי לקבל טובה אחרת מאת הקב"ה וכדו'.

יסוד זה אנו לומדים בפרשת השבוע משה רבינו אומר לעם ישראל: "וַיִּדְעֶתָ עִם לִבְכֶּךָ כִּי פֶּאֶשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת בְּנוֹ ה' אֱלֹקֶיךָ מִסֶּרְךָ".

כאשר באים ליהודי ייסורים, הוא צריך לדעת כי הייסורים האלו הם: "פֶּאֶשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת בְּנוֹ".

אם נשאל: מה ההבדל? הרי ייסורים - הם ייסורים, מה זה משנה מי נותן לך את הסתירה - אבא או אויב? הכאב הוא אותו כאב!

אלא התשובה היא כמו שאמרנו - במצב נורמלי, אבא לא נותן לבנו מכות בשביל הכיף, או כי משעמם לו ואין לו כרגע מה לעשות. אב נותן ייסורים לבנו, רק בכדי שיטיב את דרכיו ועל ידי 'מוסר אב' חייו יהיו איכותיים יותר ושמחים יותר. זו מכה של אב.

כאשר אדם יודע שהצער שלו הוא לטובתו, לכאב שלו יש תכלית ומטרה - להוביל אותו לחיים יותר טובים, אז הוא עובר את הכאב בצורה יותר חלקה, נעימה ורגועה.

דוגמא: אדם שרצה לחתוך בשר על קרש חיתוך, ופספס בכמה מילימטרים. אצבעו נחתכה כהוגן וכואב לו מאוד. מסתבר שתחושת הסבל ואי הנוחות יהיו משמעותיות - חלק גדול מן הכאב הינו משום המשך בעמ' 4

פנה אלי חבר ירא שמים בשאלה מעניינת ועכשווית ששייכת אל כל יהודי עובד ה'.

וכה דבריו: אני תמיד אומר לאנשים 'הכל משמים' - אדם צריך לדעת לקבל את כל מה שקורה לו באהבה ובשמחה. "כל דעבד רחמנא לטב עביד", וגם "הכל לטובה". אבל אתה יודע מה קרה לך? לפני מספר ימים נגנבו לי אופניים נעשיתי עצוב והשמחה נעלמה ממני. אז, הסתכלתי במראה, ראיתי את פני המוכרמות ושאלתי את עצמי בתדהמה: 'בנימין, מה איתך? איפה כל הפסוקים המרגיעים שאתה אומר תמיד?'. אני יודע שכל המקרים הם מאת הקב"ה וכולם לטובה, והנה חלפו יומיים ואני לא מצליח לחזור לעצמי".

אכן שאלה נכונה. הבה נתבונן, האם מצב כזה מראה שיש לאדם בעיה חמורה, שאינו מצליח להתנהג כמו שהוא מאמין שנכון וראוי להתנהג? כאשר נתבונן בדברי חז"ל נראה הבנה למציאות זו.

הנה, כאשר קורה לאדם אסון או נזק, חלילה, הקב"ה אינו מצפה ממנו שירקוד עם חיוך של זוכה בלוטו. סוף כל סוף - "זכור כי עפר אנחנו" - אנו רק בני אדם. ולכן אמרו חז"ל שעל בשרות טובות מברך: "הטוב והמטיב", ועל בשרות רעות מברך: "ברוך דיין האמת", ולא "הטוב והמטיב". ברכה זו נתקנה אף לצדיקים הגדולים שיודעים כי אין רע מאת הקב"ה, אלא 'הכל לטובה'.

ומהי הסיבה לכך? משום שאנו בשר ודם חומריים, וכאשר נחסר מאתנו משהו - הגוף חש ברע, לכן זה נקרא 'רעות' ועליהם מברך "ברוך דיין האמת".

כמובן, שב'מעלות האמונה' הדרגות הולכות ומשתנות מאדם לאדם - עד כמה הוא מצליח להרגיש את המקרים הלא נעימים כטובים.

מכל מקום, מותר לאדם להצטער על אובדן. כבר אמרו חז"ל שכאשר נפטר לאדם קרוב אוזי - 'שלושה ימים הראשונים לבכי'. הסיבה היא, שהתורה לא מצפה מאדם להיות מאושר כאשר קרוב נפטר, וודאי שאילו האדם יפצח בריקוד בזמן שכזה, יהיה זה אווילי ביותר, אלא עליו לבכות להצטער ולהתאבל על החיסרון.

כאשר אדם מצטער על שנחסר ממנו דבר או על צער שבא עליו חלילה, אין זה מעיד על חוסר אמונה - נקודה!

שאלה

האם יש היתר במקומות שאין בהם חוף רחצה נפרד, כמו בחוץ לארץ, ללכת לחוף מעורב להינפש, ולצורך רפואות ובריאות הגוף?

תשובה

כתב הרמב"ם (פרק ד מהלכות תשובה הלכה ד) המסתכל בעריות, מעלה על דעתו שאין בכך כלום, שהוא אומר וכי בעלתי אותה או קרבתי אצלה, והוא אינו יודע שראיית עיניים עוון גדול הוא, שגורמת לגופן של עריות, שנאמר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, וגורם לעכב את התשובה. ע"ש.

ואמרו חז"ל ביומא כט. טוב מראה עינים מהלך נפש, טוב מראה עינים בגופה של אשה יותר מגופו של מעשה.

ובשו"ת יחוה דעת חלק ה סימן סג הביא מה שביאר בזה הרמב"ם במורה נבוכים (חלק ג פרק ח) שיש בזה ענין נפלא מאוד, כי כשיחטא האדם בגופו, אמנם ימרה פי ה' מצד המקרים הנמשכים אחר חומריותו, ומכל מקום לא המרה אלא מצד בהמיות שבו. אבל המחשבה היא מסגולות האדם בחלק הכי נכבד שבו, וכשהוא מהרהר בעבירה נמצא שחטא בשכלו שהוא חלק הנכבד שבו, ואינו דומה חטאו של מי שעבר ושעבד סכל כחטאו של מי שהעביד שר נכבד וחשוב ע"כ.

והנה אמרינן בגמרא בבא בתרא נז: ועוצם עיניו מראות ברע, אמר רבי חייא בר אבא, זה שאינו מסתכל בגשמים בשעה שעומדות על הכביסה. (דהיינו כשהולך על שפת הנהר והגשמים רגילות לעמוד שם בגילוי שוק. רשב"ם) ומקשה הגמ' היכי דמי, אי דאיכא דרכא אחרינא רשע הוא. (כלומר, אם יש דרך אחרת לעבור משם והוא הולך בדרך זו אפילו אם עוצם עיניו רשע הוא, שלא היה לו להתקרב למקום ההוא ולהביא עצמו לידי נסיון, אלא היה לו להרחיק עצמו מן העבירה, כדקיי"ל חולין מד: הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו. רשב"ם) לעולם דליכא דרכא אחרינא, ואפילו הכי מבעי ליה למינס נפשיה (להטות עיניו לצד אחר או לעצום עיניו, והיינו דמשתבח ביה קרא דאי אנסי נפשיה חסיד הוא. רשב"ם). ע"ש.

ולפי זה אין לילך כלל אל חוף אשר אין הצניעות נמצאת שם. וכ"כ בשו"ת שבט הלוי חלק ג סימן קפה ובאגרות משה אהע"ז סימן נו ובשו"ת באר משה ח"ד סימן קמו.

המשן בעמ' 3

הלכות חלה - חלת ארץ ישראל וחלת חו"ל

בדין יישוב ארץ ישראל

א אסור לרדת מארץ ישראל לחוץ לארץ אפילו כדי להצטרף להוריו הדרים בחוץ לארץ. אולם מותר לרדת לחוץ לארץ לקבל פני הוריו ולחזור לארץ ישראל, וכן לבקר בקברי הצדיקים הקבורים שם, אבל אין לצאת לחוץ לארץ לשם טיול בלבד, אפילו על מנת לחזור.

ב מותר לעיתונאים לצאת למצרים לדווח על מגעי השלום עם הערבים, ואין בזה איסור משום יציאה למצרים. [יחוה דעת חלק ג' סימן פא עמוד ערה.]

סימן שכב - יורה דעה

א נאמר בתורה והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה', ראשית עריסותיכם, חלה תרימו תרומה. ולפיכך מצות עשה להפריש חלה מן העיסה, וליתנה לכהן. ובזמננו שורפין את החלה, כאשר יבואר.

ב יש אומרים שמצות חלה אינה מצוה חיובית על האדם, אלא הרי היא מצוה קיומית, שאם רוצה לאכול מעיסתו מצוה עליו להפריש חלה, ולתקן את עיסתו בהפרשת חלה. ויש אומרים שהיא מצוה חיובית על האדם.

ג לא חייבה התורה להפריש חלה אלא בארץ ישראל בלבד, שנאמר, והיה באכלכם מלחם הארץ. וגם בארץ ישראל אין החיוב מן התורה אלא בזמן שכל ישראל שם, שנאמר בבואכם בביאת כולכם, ולא ביאת מקצתכם. לפיכך חלה בזמן הזה בארץ ישראל שאין רוב היהודים נמצאים בארץ ישראל, אינה אלא מדרבנן, ובכל ספק בזמן הזה אזלינן לקולא.

ד אפילו לאחר ההפרשה וקריאת שם, אין החלה אלא מדרבנן. וגם בזה במקום ספק אמרינן ספק דרבנן לקולא.

ה יש מי שאומר שאשה שנסתפקה אם הפרישה חלה או לא, יש לילך בזה להקל, ככל ספק דרבנן דנקטינן לקולא, ואף שהעיסה בחזקת איסור, וגם חשיבא כדבר שיש לו מתירין, שיכול להתירה על ידי הפרשה (בלי ברכה), אפילו הכי אזלינן בזה להקל. וטוב להחמיר ולהפריש בלא ברכה.

ו מפרשינן חלה בחוץ לארץ (בכל הארצות) מדברי סופרים, כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל. ומברכים על הפרשת חלה כמו שמברכים בארץ ישראל.

ז מה שנאמר בתורה ראשית עריסותיכם, מדין תורה אין לזה שיעור, ואפילו אם הפריש כל שהוא, פטר את העיסה. רק שלא יעשה כל עיסתו חלה, אלא ישייר ממנה מעט. אבל מדברי סופרים מפרשינן כמוות של חלק אחד מעשרים וארבעה בעיסה. ומאפייה העושה למכור מפרשינן חלה בכמות של חלק אחד מארבעים ושמונה בעיסה. ואולם בזמן הזה שהחלה אסורה באכילה לכהנים מפני הטומאה, והחלה בלאו הכי נשרפת, נוטלים חלה כל שהוא, ואין צריך להחמיר ליטול אחד ממ"ח בעיסה. וכן כיום אין מפרשינן ב' חלות, אלא די בחלה אחת שאותה שורפין באש. (ונכון להחמיר להפריש פעם אחת בשנה שיעור חלה אחד מכ"ד כדעת האר"י ז"ל.) ויש מהאשכנזים שנוהגים להפריש שיעור כזית.

ח אחר ההפרשה שורפין את החלה באש, ולכתחלה אין לזרוק את החלה לאשפה ולזלזל בקדושת חלה. ויש אומרים שלא ישרפו את החלה עם היסק התנור, אלא ישרפו החלה בפני עצמה, כדי שלא ליהנות ממנה. ולכן נוהגים להשליך את החלה לתנור קודם שאופים בה. ויש מתירין, ונוהגים להקל בזה.

ט אולם אם אי אפשר לשרוף את החלה שהפרישו, מכל סיבה שהיא, יש לעטוף אותה בנייר היטב, ולזרוקה לאשפה. וכן לאחר ששרף את החלה מותר לו לזרוקה לאשפה, כיון שכבר נעשתה מצוותה, ואין בזה משום זלזול במצוה.

י אשה שהפרישה חלה ולא הספיקה לשורפה, והחלה נאבדה, או שתינוק או עוף אכלה, אינה צריכה להפריש חלה אחרת, שכבר נתקיימה המצוה והעיסה נפטרה בעצם ההפרשה.

יא מותר לשרוף בלילה את החלה הניטלת מן העיסה, שבזמן הזה היא חלה טמאה, ודינה כתרומה טמאה, שמותר לשרוף החלה בלילה, ואין צורך להדר לשורפה ביום דוקא. ואין דינה כדון קדשים שאין שריפתם נוהגת בלילה אלא ביום.

ואמרתי לצרף כאן תשובת מרן הראש"ל הרב יצחק יוסף שליט"א בעניין הזה ישמע חכם ויוסף לקח

בס"ד, כ"ב אלול תשע"ה,

למענה לשאלתו בעניין בריכת שחיה, שבכל ימות השנה בעוה"ר היא מעורבת, ורק בימות "בין הזמנים" ישנם ימים מיוחדים, שבהם הבריכה מיועדת לצבור החרדי, בהפרדה מוחלטת, האם מותר ללכת לבריכה זו.

הנה ראשית יש להבהיר, כי אסור בכל תוקף להתרחץ בים מעורב, שאין בו הפרדה מוחלטת בין אנשים לנשים, והוא איסור גמור מעיקר ההלכה, ואינה חומרא. ואף לצורך רפואה הדבר אסור, וחולה הצריך לרחוץ בים, ימצא לו מקום נקי מתערובת של נשים, לצורך רפואתו. ומצוה רבה על מנהיגי הצבור יראי ה' וחושבי שמו, להשתדל להקים מקומות רחצה נפרדים, ואשר גם הדרך אל מקומות רחצה אלו יהיו נקיים מתערובת נשים, כדי להציל רבים מעון, כי חזקה לא שביק איניש היתרא ואכיל איסורא. (גיטין לז:). ובגדולה מזו אמרו (בברכות סא). כל העובר אחורי אשה בנהר, אין לו חלק לעולם הבא, לפי שהיא מגביהה בגדיה, וזה מסתכל בבשרה. (ובתוס' כתבו שם, שזהו ברגיל בכך). ובהגהות יעב"ץ שם כתב, שהוא הדין גם בפנויה, שמגרה יצר הרע בעצמו, ומסלק הבושה מעל פניו. וידוע מה שאמרו בירושלמי (פ"א דברכות) שהעניינים והלב ב' סרסורי עבירה וכו'. ובגמ' עבודה זרה (כ:). ונשמרת מכל דבר רע, שלא ירהר אדם ביום ויבוא לידי טומאת קרי בלילה. וכתבו התוס' שם שהיא דרשה גמורה. ובבית יוסף (סימן כא), הביא בשם רבינו יונה שבאשת איש איסורו מה"ת, ובפנויה מדברי קבלה. ומעתה ההולך ומתרחץ בים מעורב שהפריצות שם רבה מאד, בודאי שנקרא רשע, שבשום אופן אי אפשר שלא יסתכל בנשים הפרוצות, וגדול עונו מנשוא. וראה בכל זה בשו"ת יחוה דעת חלק ה (סימן סב). ושם כתב לדחות דברי הגר"מ פיינשטיין בשו"ת אגרות משה (חלק אה"ע ס"ס קנו) במי שהוא צריך לרפואה, וסובר שלא יבוא לידי הרהור, אם מותר לו לרחוץ בים, כשיש שם נשים מתרחצות. ע"ש.

והנה אם יש בריכה אחרת בקרבת מקום, שהיא מופרדת במשך כל השנה, בוודאי שילך לשם, ולא ילך למקום שבשאר השנה מתרחצים שם בתערובת בעוה"ר, שאין לחזק ידיהם של אלה המכשילים את הרבים. אך אם אין בריכה אחרת בקרבת מקום, מעיקר הדין יש להקל ללכת לשם. ואמנם אם הצבור החרדי יתאחד וימנע מללכת לשם עד שהבריכה תהיה נפרדת במשך כל השנה, והדבר ישפיע על מנהלי המקום להיענות לדבר זה, אין הכי נמי יש להימנע מללכת לשם בכל אופן. אבל אם מנהלי המקום ימשיכו בלאו הכי בדרכם, מעיקר ההלכה אין מניעה מללכת לשם בזמנים שהרחצה בבריכה היא נפרדת לחלוטין.

עד כאן.

ומרן הגאון הרב עובדיה יוסף זצ"ל ביחודה דעת חלק ה סימן סג ע"ש כתב דלכאורה היה מקום לצדד ולומר דאם הולך לרחיצה בים לצורך רפואה ואינו יכול למצא חוף ים נקי מתערובת נשים וגברים, וחשיב ליכא דרכא אחרינא ויוכל ללכת לשם ומה שייצטרך לעצום עיניו הוא רק ממדת חסידות כדמוכח מדברי רשב"ם הנ"ל, דכיון שהוא אנוס חסיד הוא.

אך כתב דיש לחלק דכל זה לא הותר אלא כשעובר דרך העברה בעלמא, שאפשר לו שלא להסתכל במכוון בנשים העומדות על הכביסה, אבל לא ללכת ולהתרחץ בים מעורב שכל פנינות שהוא פונה רואה נשים לא צנועות אשר אי אפשר להמנע מלראותן ויבוא לידי הרהורי עבירה.

אכן בשו"ת אגרות משה הנ"ל כתב דלצורך רפואה יש להקל באופן שישתדל לעצום עיניו ובאופן שסבור שלא יבוא לידי הרהור וכו' לאולם כבר כבר הסכימו שאר גדולי הדור לאסור זאת בתוקף.

ובפרט לפי מה שכתב המאירי דאף בדליכא דרכא אחרינא צריך לעצום עיניו ואין זה רק ממדת חסידות כדמוכח מדברי רשב"ם, ואין שייך שילך לחוף מעורב ויהיו כל הזמן עיניו עצומות. וכ"כ בשו"ת אז נדברו חלק ז סימן עה בדעת הרמב"ם (פרק כא הלכות איסורי ביאה הלכה כא) שכתב שאסור להסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה ולא חילק בין איכא לליכא דרכא אחרינא, וצ"ל שסובר דאף בדליכא דרכא אחרינא צריך לעצום עיניו.

וברור אצלי מעל לכל ספק, דאף הגאון האגרות משה זצ"ל לא מיירי אלא במקומו באמריקה אשר חופי הרחצה מצויים שם מאוד מאוד לרוב ורובם שקטים מאוד וכמעט שוממים לחלוטין, ורוב תושבי אמריקה כמעט ואין נופשים שם אלא הולכים לאותם אלו החופים המפורסמים מאוד ונופשים שם לאלפים ורבבות, וכיון שאין בנמצא שום מקום אשר הוא מוכרז כחוף נפרד, לזה סבר הוא דיכול ללכת לאותם החופים הנידחים לצורך רפואה וימנע מראיה אסורה והרהורי עבירה. ואעפ"כ לא הסכימו להוראה זו שאר גדולי ישראל.

אבל אין ספק שחוף מעורב ממש אשר בו נמצאים כמה אלפים של מתרחצים גברים ונשים יחדיו, שאין שום היתר לילך שם אפילו לצורך רפואה אפילו לדעת האגרות משה מאחר ואין שום דרך להימנע מראיה אסורה ולבוא לידי הרהורי עבירה הקשים מעבירה.

בברכה

אלון בן שבת

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

שמבין בדעתו שאצבעו נחתכה סתם ללא כל תכלית, במעט זהירות זה היה יכול להימנע, פשוט חבל על חוסר הזהירות. מנגד: ישנו אדם שעליו לעבור ניתוח מציל חיים. מרצונו ובהסכמתו הוא הולך וחותר על טפסים המאשרים את הניתוח. מדוע הוא מנדב את גופו לחסדי סכניו של המנתח? מה גורם לו לתת לאחרים להכאיב לו ברמה קשה כל כך? ובנוסף לכאב הפיזי, גם הארנק חש כאב עז מהסכום הגבוה היוצא ממנו – ומה הטעם שעושה כן?

התשובה. משום שהוא יודע שפעולת הניתוח יש לה סיבה יש לה תכלית היא אינה חינמית. כאשר רופא מבצע חתכים בגוף, הוא לא חותך בכדי להזיק ולהכאיב, אלא כדי לרפא את האדם ממחלה מסוכנת. אם כן, ודאי שהניתוח כואב וההחלמה ממנו לא פשוטה, אך התכלית טובה ונצרכת. כאבים אלו, סופם להביא אותו אל הבריאות.

דוגמה ממחיישה נוספת היא על אדם שעבר ליד שיח קוצני במיוחד, ושילם על כך במכנס קרוע לחלוטין. ודאי יכאב ויצטער על המכנס הטוב שנקרע.

לאחר כמה חודשים, אותו אחד בעצמו שולח בד יקר לחיט, ומבקש ממנו להתוך אותו לחתיכות. הייתכן? התשובה פשוטה למדי. גם החיט החותך את הבד לא עושה זאת לחינם או לשם השחתה, אלא כדי להכין ממנו חליפה מהודרת ללקוח. מעשה הגזירה הנראה כמזיק, אינו רע אלא טוב, למרות שעצם המעשה נראה כהרס.

היהודי המאמין שארע לו נזק בגוף או בממון, חלילה, לא על אף אחד מישראל, יודע בברור שצערו לטובה ולתכלית מועילה. לכך הכאב שלו הוא רק על הקושי שעובר עליו עכשיו בהווה. לעומתו, מי שאינו מאמין מצטער כפול, מכיוון שמלווה לכאב שלו הרגשה קשה נוספת- הוא חש סבל נפשי ובטוח שכל הצער שלו הינו ללא כל תכלית.

על כן, יהודי הבוטח בבוראו הינו מצטער לזמן מה, אך מצליח להתאושש מהר יותר. הוא לא 'נתקע' עם הכאב שלו עשרים שנה, אף אם ארע דבר מה משמעותי מאוד, הוא נותן לעצמו זמן עיכול ולאחר מכן הוא מתחיל להחלים. לעומתו, מי שחסרה בו אמונה - כאבו הולך ומוסיף וקשה לו מאוד לצאת ממצוקתו אף לאחר זמן רב.

נזכור: לכל אחד מותר לומר: 'קשה לי', אך בהחלט אסור לומר: 'רע לי!' כל צער וכאב הם בגדר 'קושי' הניתן לעיכול, אך תכליתם הינה להשגת טובה שלמה - "כִּי פֶּאֶשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת בְּנוֹ ה' אֱלֹקָיָהּ מִיִּסְרָהּ".

ה' יזכנו לאמונה שלמה. אמן!

שרי הצאה שן המזרח

הרב יוסף חיים בן שבת

רבי מכלוף עידאן

התפרסם ביהדות תוניסיה כחסיד וקדוש, צנוע ועניו. הרבה בתעניות וסיגופים, וטבל מדי יום אף בשלג, במקוה בית הכנסת אלגריבה. הקפיד על תיקון חצות, וכל יום למד 18 פרקי משנה. בימים נוראים היה שליח הציבור ב"אלגריבה", והיה בוכה בתפילותיו.

הרב מכלוף עידאן נולד למרת גזאלה ולמקובל הרב משה עידאן בשנת ה'תר"ם (1880) בגאבס שבתוניסיה. אחיו הם הרב נסים עידאן, הרב דוד עידאן, והרב ציון שנפטר בצעירותו. תחילה למד מאביו. לאחר מות האב באלול ה'תרנ"ד (1894), גידלו אחיו הרב דוד שהפך לראש המשפחה, ולימדו תורה וגמרא בעיון. אחיו כתב עליו "מעולם לא פסיק פומיה מגירסא וכל הזמן ספר משניות בידו", בהמשך למד עוד מפי הרב יוסף ברבי, עד שהפך למעין בכוחות עצמו. **התחנך** עם פלילה, בת הגביר הרב אברהם בוכריץ, מרובע דיג'ת (החארה, שזה שכונה בערבית, "צגירה") שבג'רבה, ומאז קבע שם את דירתו. לבני הזוג נולדו מספר ילדים. הוא למד אצל רב"ד ג'רבה הרב משה זקן מאזו, ובאותה תקופה למד בחברותא גם עם הרב מרדכי אמיס הכהן. רבו הרב מאזו מינהו למלמד תינוקות, ובמשך השנים הוא העמיד תלמידים רבים, ששימשו כשוחטים, סופרים, מלמדים ודיינים בערי תוניסיה, אלג'יר ומרוקו. למרות דוחקו הכלכלי, התאמץ ופעל רבות למען רווחת תלמידיו.

בהמשך מינהו רבו הרב מאזו, לרב ומורה צדק של הרובע הנז'. בשנת ה'תרע"ה (1915), לאחר פטירת רבו הרב משה מאזו, נתמנה לדיין בבית הדין יחד עם הרב יוסף בוכריץ, שלימים שימש כרב העיר זרזיס, ורבי חיים חורי, שהיה חברו ללימודים ולימים שימש כרב העיר גאבס[3]. בהמשך עמד בראש בית הדין, וצירף אליו את תלמידו הרב משה כהן דריהם. תלמידו זה החליפו בתפקידו לאחר מותו, והדפיס חלק מספריו.

היו אלה ימים שתלמידי חכמים היו נערכים ונישאים על כפים, ימים שקויים בהם מקרא שכתוב: "ככל אשר יאמר אליכם תעשו". ימים שחכמי ישראל בגולה הנהיגו צאן מרעיתם ללא פקפוק, וכל מילותיהם נחקקו בסלע ללא אומר ודברים.

ומעשה שהיה בבית מדרשו של רבנו, היה זה בשעת תפילת שמונה עשרה, נשמע בקול רם וברור משפט לא יפה בעליל שכלל ניבול פה, מפיו של אחד הילדים, בנו של אחד מחברי הקהילה.

המתפללים בבית הכנסת העתיק בתוניס לא עשו דין לעצמם, ולא טרחו להוכיח את האב המסכן שגם כן חש שלא בנוח. הם פנו אל רב הקהילה הגאון רבי מכלוף עידן צוק"ל וגילו באזנו את אשר אירע.

רבי מכלוף קרא לאבי הילד והוכיחו בצנעה בכדי שלא יתבייש, אך לא חסך ממנו את שבת פיו. בסיכום הדברים הודיע לו שעליו לשלם לוועד בית הכנסת קנס, סכום עצום של 1,000 פרנקים!

האב הנדהם פצה את פיו לראשונה: "רבנו, מדוע סכום כה גדול? בסך הכל פלט הילד משפט לא יפה". רבי מכלוף מצא כעת את שעת הכושר להסביר לו את דברי חז"ל: "שואת דינוקא בשוקא – או דאבוא או דאמיא [פספסו של ילד קטן ברחוב בהכרח ששמעם או מאביו או מאמן]. אם בביתך למד הילד את המילים הללו, מחובתך לשאת בקנס! פסק הגאון והאב קיבל את דבריו בבושת פנים.

אך רבי מכלוף הוסיף הוראה שהיתה נראית מוזרה מעט לכאורה: "גש לגבאי בית הכנסת עם הסכום הנז' ודרוש קבלה על הסכום", הורה לאב. וכך נעשה. משגדל הילד ונעשה בחור בן י"ח שנה קרא לו האב אליו, הוא הזכיר לו את כל המאורע, והוציא מכיסו קבלה ישנה. "את הקבלה הזו תישא עימך, היא תשמש לך מזכרת קודש כיצד יש לדבר", אמר האב הנרגש לבנו בהרגישו שכעת הוא משלים את המוטל עליו בחינוך בנו לטהרת הדיבור. "קח אותה עימך לכל מקום כסגולה, ובאם חלילה תיתקל ביום מן הימים ביהודים המדברים בצורה שאינה נאותה הראה להם את הקבלה וספר להם את הסיפור".

מאז ליוותה הקבלה את הילד שגדל והיה לאיש בעמיו. לימים, עסק נשוא סיפורנו בהובלת סחורות במשאית. והנה באחד הימים הוא עובר במעבר הגבול ובמשאיתו שהיתה סחורה שלא שולם עליה מכס כנדרש. אם היו תופסים את הסחורה הזו היה הנהג זה שאמור לשאת בחלקו הגדול של העונש בשל ההברחה.

השוטר במעבר הגבול היה עקשן: הוא רוצה לראות קבלה. הנהג עשה עצמו כמחפש, משך דקות ארוכות חיטט במסמכי הנהיגה שלו, בתעודת הזהות ואף ברשימת הקניות ששכנה בכיסו. כאשר הבין שאין לו מה להפסיד שלף מארנקו את הקבלה הישנה והממורטת שהעניק לגבאי לאביו לפני למעלה מ-30 שנה על סך 1000 פרנק והציגה בפני השוטר. השוטר הערבי היה בור ועם הארץ, אנאלפבית אמיתי שבשו להודות בכך שאינו יודע קרוא וכתוב. הוא הציץ בקבלה שהוגה בפניו כמתעמק בה. בסיכומו של מבט מעמיק שהעמיד בסכנה את פעימות לבו של הנהג, הסתפק בהגיית הספרות שהציגו את המספר 1000 ואת הסמל של מטבע הפרנק, ושחררו לשלום.

פסיתור

בנו הגדול יהודה סבל ממחלה, והדבר החליש אותו, עד שהוא חלה בעצמו במחלה קשה, ונפטר בי"ח בכסלו ה'תש"ז (1946). ונקבר בג'רבה, בסמוך לבית הכנסת הגדול. את נוסח מצבתו כתב תלמידו הרב ינון חורי. לימים העלו צאצאיו את עצמותיו ארצה (בסיוע רבה הראשי של צרפת) והוא נטמן בחברת בני משפחתו בטיבריה. תוכן מצבתו הועתק.

תמצית מההלכה היומית הרב אברהם כהנא

בסמרטוט. להלכה פסק השו"ע (תנב, ז) שנוהגים לשטוף הכלי במים קרים אחר ההגעלה מיד, ובדיעבד אם לא שטף כלל במים קרים הכלי כשר, שהרי הטעם שבכלי פגום, שהרי אינו בן יומו או שיש פי ששים במים כנגד הכלי (משנ"ב תנב, לד). יש מחמירים לשפשף את הכלי (כלבו מח).

הרוצה לקחת מהגנב כסף שגנבו ממנו: הלכה היא, שאם אדם רואה שחבר שלו מחזיק בידו חפץ ששייך לו, מותר להוציא את זה ממנו בכוח אם אי אפשר באופן אחר, כגון שהגנב אלים (שו"ע חו"מ ד). במקרה וגנבו ממנו כסף, והוא רואה שטרות אחרים בשווי הגניבה, נחלקו האחרונים, האם רשאי להוציא ממנו כסף בשטרות אחרים: יש אומרים שכסף תמורת כסף נחשב כאותו חפץ, ולכן מותר להוציא שטרות כסף אחרים (רב פעלים ג, ה), ויש אומרים שאסור לגנוב שטרות אחרים, רק את אותו חפץ (ערוך השלחן חו"מ ד, א).

קינזה האף בקול רעש גדול: פעמים שכאשר אדם מצונן מאד ומגיע למקום ציבורי, כגון מקום עבודה או בית כנסת, צריך לקנח את אפו בצורה חזקה (עם רעש גדול), עדיף שילך לצד ויעשה כן ולא בפני אנשים, שכן לא נעים לאנשים לשמוע כן, ולכן עדיף שילך לצד, או לכל הפחות יסובב ראשו על דרך שאמרו: "כי את כל מעשה האלהים יביא במשפט על כל נעלם" זה הרק בפני חבריו ונמאס (הורים ומורים, בין אדם לחבירו טו; בצור ירום ט, לה).

ברכת מחיה המתים לרואה חבריו אחר י"ב חודש: חז"ל תיקנו לברך ברואה את חבריו אחר לי יום 'שהחיינו' ואחר י"ב חודש 'מחיה המתים' (ברכות נח, ב; שו"ע או"ח רכה, א). ברכה זו נאמרת בשם ומלכות לפי הפוסקים (שו"ע או"ח רכה, א). יש אומרים שמברכים ברכה זו ללא שם ומלכות משום שגברה החנופה ויתכן והמברך לא באמת שמח בראיית חברו (פנים מאירות א, סו). יש שאמרו שעל קרוביו החביבים עליו יברך בשם ומלכות (ישכיל עבדי ח או"ח כה, ג).

ברכת מחיה המתים למי שהיה ידוע כחי: אדם שהיה ידוע כאדם חי כמו מי ששלח מכתב או באמצעים שונים יש שאמרו לברך רק שהחיינו בשם ומלכות ולא ברכת 'מחיה המתים', משום שברכת שהחיינו היא על השמחה בראיית הפנים, מה שאין כן ברכת מחיה המתים שהיא ברכה על התרת הספק אם היה חי (חזו"ע ברכות, עמ' תכו). ויש שאמרו שגם ברכת שהחיינו יברך ללא שם ומלכות משום סב"ל (משנ"ב רכה, ב).

כל ההתחלות קשות: על הפסוק "ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי" (שמות יט, ה). פירש רש"י שאם תקבלו עליכם את התורה, יערב לכם מכאן ואילך, שכל 'ההתחלות קשות' (מכילתא שבת פ"ז). ערבות התורה לא קלה, אלא רק אחר התחלה קשה וביטול כל הרצונות נעשה האדם בית קיבול לתורה ומוצא בה ערבות ותענוג (ספר זכרון יד משה, עמ' שמח).

בנה ביתך בבתחילה: צריך ביאור מה הכוונה 'בתחילה'? לא נראה שהכוונה לבית שני שלא שרתה בו השכינה. יותר נראה שבמשכן שרתה השכינה והוא לא נפל ביד האויבים, לעומת זאת, בבית ראשון היה פחות מכך, שהוצרכו לחזק את בדק הבית והבניין נפל בסוף ביד האויב. בבית שני לא שרתה בו השכינה בגלוי כמו בבית ראשון ונפל ביד האויב. וזהו שמבקשים שבית המקדש שלעתיד יהיה בבתחילה, שתשרה בו השכינה ולא יפול ביד האויב כמו המשכן שהיה בתחילה (אז ישיר ב, עמ' תסד).

לכל אחד שפה משלו: לגבי עדים נאמר: "אם נמצאו דבריהם [של העדים] מכוונים נושאים ונותנים בדבר..." (משנה סנהדרין ג, ו). לכאורה המילה 'נמצאו' מיותרת: אלא שיש כאן רמז גדול שעדותם קיימת אם דבריהם 'נמצאו' מכוונים, אך אם דבריהם ממש מכוונים מילה במילה אין עדותם קיימת. שניים הבאים לתאר דבר שראו, לעולם לא יוכלו למסור את עדותם באותו סגנון ובאותן מילים, שהרי לכל אחד שפה משלו וסגנון משלו, ואם בכל זאת נשמעה עדות זהה ביותר, אות היא שהעדויות היא עדות שקר וכי השניים למדו ושינו אותה בעל פה (טללי אורות שמות א, עמ' שלא).

נטיעת פרדסים בירושלים בזמן הזה: בין הדברים שנאמרו על העיר ירושלים, שאין עושים בה גנות ופרדסים וכו' מפני סירחא (ב"ק פב, ב), דנו הפוסקים אם דין זה שייך גם בזמן הזה, יש אומרים שכל הסיבה היא מפני עולי הרגלים, שירגישו בריח רע העולה מהפרדס, ולכן גם אין עושים בה כבשונות המעלות עשן דווקא בזמן שירושלים בבנינה ויש עולי רגלים (רדב"ז ב, תרלג). ויש אומרים שדין זה שייך גם בזמן הזה, שקדושת ירושלים לא בטלה, ולכן אין נוטעים בה גנות ופרדסים מפני קדושתה (פאת השלחן א"י ג, כג).

טעמי המקרא: טעמי המקרא הם סימנים מיוחדים המופיעים מעל כל מילה בתורה או מתחתיה ולהם שלשה תפקידים: א. מנגינה שמעשירה את הקריאה בתורה. ב. סימני פיסוק. ג. הטעמת המילה במלעיל או במלרע. נאמר בפסוק: "וַיִּקְרָא בְּסֵפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מִפְּרֹשֶׁת וְשׁוֹם שָׁקַל וַיְבִינֵנוּ בְּמִקְרָא" (נחמיה ח, ח). ויבינו במקרא – זה פיסוק טעמים (נדרים לז, ב). יש אומרים שהטעמים הם הלכה למשה מסיני (זוהר שמות ב, רה, ב), ויש אומרים שהם באו אחר חתימת התלמוד על ידי חכמי טבריה (מסורת המסורת הקדמה שלישית).

הכנסת הכלי במים צוננים אחרי ההגעלה: כתבו הגאונים שלאחר שמגעילים כלי במים חמים, צריך לשטוף את הכלי במים צוננים, כדי שהמים הרוותחים לא יחזרו ויבליעו את האיסור לתוך הכלי (תשובות רש"י רנט). יש שכתב שהטעם הוא כנגד הקדשים שהם צריכים שטיפה יתירה (רא"ש ע"ז ה, לו; תוס' ע"ז עו, א). טעם נוסף כתבו שצריך להעביר את טעם הפליטה הדבוקה על הכלי (כלבו מח) ולפי זה, אפשר לקנח גם

מטרות העמידה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים